

Gemeente Edam-Volendam

Gemeenteraad

Postbus 180

1130 AD VOLENDAM

Datum: 22 juli 2026

Onderwerp: Netcongestie: gevolgen voor Edam-Volendam

Zaaknummer: Z26161972

Bijlagen: geen

Geachte leden van de raad,

Met deze brief informeren wij u over de toenemende druk op het elektriciteitsnet, de gevolgen daarvan voor de gemeente Edam-Volendam en de wijze waarop het college deze ontwikkeling gemeente breed en in regionaal verband wil aanpakken.

Netcongestie is niet langer uitsluitend een technisch vraagstuk van de netbeheerder of een aandachtspunt binnen de energietransitie. De beschikbaarheid van elektriciteitstransportcapaciteit is inmiddels een bepalende randvoorwaarde voor vrijwel iedere ruimtelijke ontwikkeling waarbij een nieuwe of zwaardere elektriciteitsaansluiting nodig is.

Dit raakt onder andere woningbouw en gebiedsontwikkelingen, onderwijshuisvesting, zorg-, opvang- en maatschappelijke voorzieningen en de verduurzaming van gebouwen. Ook economische ontwikkelingen, mobiliteit en laadinfrastructuur, sportvoorzieningen, gemeentelijk vastgoed en openbare infrastructuur, zoals rioolgemaal en bruggen, zijn afhankelijk van voldoende transportcapaciteit.

Het kan voorkomen dat projecten planologisch mogelijk zijn gemaakt, financieel haalbaar zijn en bestuurlijk zijn vastgesteld, maar alsnog niet of pas aanzienlijk later kunnen worden uitgevoerd wanneer onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is.

Met deze brief willen wij uw raad daarom niet alleen informeren over de actuele situatie, maar ook duidelijk maken dat netcongestie structurele gevolgen heeft voor onze manier van ruimtelijke ontwikkelingen programmeren, prioriteren en ontwikkelen.

Het elektriciteitsnet loopt tegen zijn grenzen aan

De vraag naar elektriciteit neemt in Nederland snel toe. Nieuwe woningen worden aardgasvrij gebouwd, bestaande gebouwen worden voorzien van warmtepompen en bedrijven elektrificeren hun productieprocessen. Ook het aantal elektrische voertuigen groeit en steeds meer maatschappelijke voorzieningen en gemeentelijke gebouwen worden verduurzaamd.

Tegelijkertijd wordt steeds meer elektriciteit decentraal opgewekt met zonnepanelen en windenergie. Hierdoor wordt elektriciteit niet langer alleen vanuit grote centrales naar gebruikers vervoerd, maar vindt op verschillende momenten zowel afname als terug levering plaats.

Het elektriciteitsnet is niet ontworpen voor de omvang en gelijktijdigheid van deze ontwikkelingen. Op piekmomenten moet meer elektriciteit over het net worden vervoerd dan dat het net veilig kan verwerken.

Uitbreiding van het elektriciteitsnet vraagt om nieuwe en grotere elektriciteitsstations, aanvullende transformatorcapaciteit, meer transformatorruimten in woonwijken en vele kilometers nieuwe en verzwaarde kabels. Daarvoor zijn ook snellere ruimtelijke procedures, tijdige vergunningverlening en intensieve afstemming tussen Liander, TenneT, gemeenten en grondeigenaren noodzakelijk.

Deze werkzaamheden vragen meerdere jaren. Daarbij spelen ook tekorten aan technisch personeel en materialen en afhankelijkheden tussen het lokale, regionale en landelijke elektriciteitsnet.

De situatie in Edam-Volendam

Ook Edam-Volendam ondervindt inmiddels de gevolgen van netcongestie. Liander heeft vastgesteld dat sprake is van een tekort aan transportcapaciteit voor elektriciteitsverbruik in het gebied dat wordt gevoed vanuit station Edam 10-1i. Dit congestiegebied omvat delen van Edam-Volendam, Purmerend en Waterland.

Liander werkt aan uitbreiding van het station, aanpassing van de netstructuur en verzwaring van het distributienet. De verwachte einddata verschillen per station en onderliggende middenspanningskabel en lopen voor verschillende onderdelen door tot in 2036. De planning kan wijzigen door ruimtelijke procedures, uitvoeringsrisico's en afhankelijkheden van werkzaamheden van Liander en TenneT.

Dit betekent dat niet voor iedere nieuwe aanvraag direct voldoende transportcapaciteit beschikbaar is. Projecten zullen daardoor op een wachtlijst terechtkomen. Het tijdstip waarop daadwerkelijk capaciteit beschikbaar komt, is afhankelijk van de exacte locatie, de benodigde aansluiting, het gevraagde vermogen, de werkzaamheden aan het betreffende netonderdeel en eventuele mogelijkheden voor flexibel gebruik van het net.

De lokale situatie kan daarom niet worden samengevat in één algemene datum waarop "het net weer ruimte heeft". Binnen hetzelfde congestiegebied kunnen verschillende kabels en stations verschillende knelpunten en uitbreidingsplanningen hebben.

Het verschil tussen een aansluiting en transportcapaciteit

Om netcongestie goed te begrijpen is het belangrijk onderscheid te maken tussen een elektriciteitsaansluiting en transportcapaciteit.

Een aansluiting is de fysieke verbinding tussen een gebouw of project en het elektriciteitsnet. Transportcapaciteit is de ruimte op het achterliggende net om de gevraagde hoeveelheid elektriciteit daadwerkelijk te vervoeren naar de locatie waar de elektriciteit verbruikt wordt.

Een gebouw kan daardoor in technische zin een aansluiting kunnen krijgen, terwijl onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is om het benodigde vermogen af te nemen. Andersom kan voor een bestaand gebouw de fysieke aansluiting aanwezig zijn, maar kan een gewenste verzwaring niet worden toegekend omdat het achterliggende net daarvoor onvoldoende ruimte biedt.

Netcongestie betekent niet dat bestaande huishoudens plotseling zonder elektriciteit komen te zitten. De gevolgen zijn vooral merkbaar bij nieuwe aansluitingen en bij de verzwaring van bestaande aansluitingen. Nieuwe ontwikkelingen kunnen daardoor op een wachtlijst terechtkomen, moeten mogelijk anders worden gefaseerd of ontworpen en kunnen vertraging oplopen. Dit kan ook gevolgen hebben voor verduurzamings- en uitbreidingsplannen.

Gevolgen voor gemeentelijke ambities

Netcongestie kan op verschillende manieren doorwerken in de uitvoering van gemeentelijk beleid.

Woningbouw en gebiedsontwikkeling

Nieuwe woningen hebben niet alleen elektriciteit nodig voor huishoudelijk gebruik. Ook warmtepompen, liften, ventilatie, verlichting, parkeervoorzieningen, laadvoorzieningen en collectieve installaties vragen transportcapaciteit.

Bij grotere woningbouwprojecten kan de elektriciteitsvraag aanzienlijk zijn. Wanneer die vraag pas laat in de planvorming in beeld komt, bestaat het risico dat een project ruimtelijk en financieel ver is ontwikkeld, terwijl onvoldoende capaciteit beschikbaar blijkt.

Dat vraagt om een andere manier van ontwikkelen. De elektriciteitsbehoefte moet vanaf de start van een gebiedsontwikkeling worden meegenomen, naast onderwerpen als woningbouwprogramma, mobiliteit, water, bodem en stikstof.

Onderwijshuisvesting

Nieuwbouw, vervanging of uitbreiding van scholen kan eveneens afhankelijk zijn van een nieuwe of zwaardere aansluiting. Hetzelfde geldt voor het verduurzamen of aardgasvrij maken van bestaande schoolgebouwen.

Een tekort aan transportcapaciteit kan ertoe leiden dat een noodzakelijk schoolgebouw niet tijdig in gebruik kan worden genomen of dat uitbreiding vanwege een groeiend leerlingenaantal vertraging oploopt.

Zorg, opvang en maatschappelijke voorzieningen

Ook zorg-, opvang- en verblijfsvoorzieningen zijn afhankelijk van betrouwbare elektriciteitsvoorzieningen. Dit betreft bijvoorbeeld beschermd wonen, maatschappelijke opvang, opvang van ontheemden en bepaalde collectieve woon- en zorgvormen.

Bij dergelijke voorzieningen kan het uitblijven van een aansluiting gevolgen hebben voor wettelijke taken, bestuurlijke afspraken en de continuïteit van opvang of verblijf.

Economie en bedrijventerreinen

Ondernemers die willen uitbreiden, verduurzamen of hun bedrijfsprocessen elektrificeren, kunnen eveneens worden geconfronteerd met een tekort aan transportcapaciteit.

Dit kan investeringen vertragen, de verduurzaming van bedrijventerreinen belemmeren en gevolgen hebben voor de vestigingsmogelijkheden van nieuwe bedrijven.

Tegelijkertijd liggen bij bedrijven kansen. Door productieprocessen, opwekking, opslag en gebruik onderling af te stemmen, kan de beschikbare capaciteit efficiënter worden benut.

Gemeentelijke voorzieningen en investeringen

Ook gemeentelijke projecten zijn afhankelijk van voldoende elektriciteitscapaciteit. Dit betreft gemeentelijke gebouwen, sportaccommodaties, rioolgemalen, warmtevoorzieningen, openbare verlichting, laad- en mobiliteitsvoorzieningen en de herinrichting en ontwikkeling van gebieden. Wij vertrouwen erop dat we u voldoende hebben geïnformeerd.

Nieuwe landelijke verdeling van schaarse transportcapaciteit

De Autoriteit Consument en Markt heeft een landelijk prioriteringskader vastgesteld voor de verdeling van schaarse transportcapaciteit in congestiegebieden.

Het landelijke kader onderscheidt drie prioriteitscategorieën:

1. **Netcongestieverzachters:** partijen die aantoonbaar bijdragen aan het creëren van ruimte op het elektriciteitsnet;
2. **Veiligheid:** functies die noodzakelijk zijn voor onder andere nationale veiligheid, fysieke veiligheid of volksgezondheid;
3. **Basisbehoeften:** functies die voorzien in maatschappelijke basisbehoeften, waaronder woningbouw, bepaalde vormen van onderwijs en gezondheidszorg, voor zover deze functies voldoen aan de voorwaarden van het landelijke prioriteringskader.

De netbeheerder behandelt eerst aanvragen in categorie 1, vervolgens categorie 2 en daarna categorie 3. Aanvragen zonder maatschappelijke prioriteit worden daarna behandeld.

Aanvragers krijgen niet automatisch maatschappelijke prioriteit. Zij moeten met bewijsstukken aantonen dat hun activiteit onder een prioriteitsfunctie valt.

Vanaf 1 juli 2026 verandert daarnaast de wijze waarop klein- en grootverbruikers worden behandeld. Het eerdere onderscheid tussen deze groepen sluit onvoldoende aan op de maatschappelijke waarde van projecten. Het nieuwe kader moet ervoor zorgen dat de beschikbare capaciteit zoveel mogelijk terecht komt bij de functies die daarvoor volgens de landelijke regels het eerst in aanmerking komen.

Maatschappelijke prioriteit is geen garantie

Het landelijke prioriteringskader bepaalt de volgorde waarin schaarse capaciteit wordt verdeeld. Het creëert zelf geen aanvullende fysieke capaciteit.

Een project kan op de gemeentelijke volgordelijst een hoge positie hebben en door de netbeheerder als maatschappelijk prioritair worden aangemerkt, maar toch moeten wachten omdat op het betreffende netonderdeel nog geen transportcapaciteit beschikbaar is. Een hogere gemeentelijke positie, maatschappelijke prioriteit, beschikbare transportcapaciteit en de fysieke aanleg of verzwarende van een aansluiting zijn daarmee afzonderlijke stappen die niet automatisch op hetzelfde moment plaatsvinden.

De nieuwe werkwijze vermindert een deel van de onzekerheid en verbetert de positie van maatschappelijke projecten, maar lost het fysieke tekort op het net niet op.

Eerder aanvragen in het planproces

Vanaf 1 oktober 2026 kunnen gemeenten voor woningbouw en bepaalde onderwijsprojecten eerder in het bouw- en planproces transportcapaciteit aanvragen. Dit kan tot maximaal tien jaar vooruit en, voor zover sprake is van een gefaseerd project, per afzonderlijke projectfase.

Deze werkwijze maakt het mogelijk projecten eerder op de wachtlijst te plaatsen en geeft de netbeheerder eerder inzicht in de toekomstige elektriciteitsvraag. Hierdoor ontstaat ook eerder duidelijkheid over de beschikbaarheid van capaciteit en kan het risico op vertraging in een latere fase van de projectontwikkeling worden verkleind. Eerder aanvragen biedt echter geen garantie dat

capaciteit op de gewenste datum beschikbaar is en brengt voor gemeenten nieuwe financiële en juridische verantwoordelijkheden mee.

Het college heeft daarom tijdens het reces afzonderlijk beleidsregels vastgesteld voor de wijze waarop projecten worden aangemeld, beoordeeld en gerangschikt. Over het uitzonderlijke besluitvormingsproces, het tijdens het reces ingeplande extra collegeoverleg en de inhoud van deze beleidsregels ontvangt uw raad een afzonderlijke raadsinformatiebrief.

Wat kan de gemeente beïnvloeden?

De gemeente beheert het elektriciteitsnet niet en kan niet zelfstandig transportcapaciteit creëren of toewijzen. Ook kan de gemeente Liander niet verplichten een individueel project op een bepaald moment aan te sluiten.

De gemeente kan wel invloed uitoefenen door de toekomstige elektriciteitsvraag vroegtijdig in beeld te brengen en gemeentelijke en private projecten integraal te programmeren. Projecten moeten tijdig en volledig worden aangemeld en maatschappelijke prioriteiten moeten vooraf transparant worden vastgelegd. Ook kan de gemeente bij ruimtelijke ontwikkelingen ruimte reserveren voor energie-infrastructuur, netbewust ontwerpen stimuleren en projecten zo nodig faseren. Door piekbelasting te beperken, flexibel en collectief energiegebruik te bevorderen en regionale afspraken met Liander en omliggende gemeenten te maken, kan de beschikbare capaciteit doelmatiger worden benut. De consequenties voor gemeentelijke investeringen moeten daarbij tijdig bestuurlijk worden geagendeerd.

Netcongestie vraagt daarmee niet om één afzonderlijke maatregel, maar om een structurele verandering in de wijze waarop de gemeenteprojecten ontwikkelt en prioriteert.

Organisatie brede inventarisatie

Het college laat op dit moment een interne organisatie brede inventarisatie uitvoeren van alle ontwikkelingen waarvoor mogelijk een nieuwe of zwaardere elektriciteitsaansluiting nodig is.

De inventarisatie omvat woningbouwprojecten, onderwijshuisvesting, gemeentelijk vastgoed, sportvoorzieningen, mobiliteit en laadinfrastructuur, riool- en waterinfrastructuur, economische ontwikkelingen, verduurzamingsprojecten en gebiedsontwikkelingen.

Per project worden onder meer de locatie, projectfase, verwachte realisatiedatum, datum waarop transportcapaciteit nodig is en het benodigde vermogen vastgelegd. Ook wordt gekeken naar de status van de aanvraag, de financiële en juridische verplichtingen, de verantwoordelijke projectleider en de mogelijkheden voor fasering, flexibiliteit of collectieve oplossingen.

De informatie wordt samengebracht in een centraal projectenregister. Dit register wordt gebruikt voor programmering, afstemming met Liander en regionale prioritering.

Netbewust ontwikkelen

De beschikbaarheid van elektriciteitscapaciteit moet voortaan vroeg in de planvorming worden onderzocht. Het is denkbaar dat, gezien de ontstane situatie waarin er beperkt stroom beschikbaar is, ruimtelijke ontwikkelingen netbewust ontworpen moeten worden.

Netbewust ontwikkelen betekent dat vanaf het begin wordt gekeken naar het beperken van de gelijktijdige piekvraag, een doelmatig warmteconcept en de slimme aansturing van warmtepompen en laadvoorzieningen. Ook lokale opslag, afstemming tussen opwekking en verbruik, gefaseerde ingebruikname en collectieve energiesystemen kunnen bijdragen aan een efficiënter gebruik van de beschikbare en aangevraagde capaciteit.

Regionale samenwerking

De elektriciteitsinfrastructuur houdt niet op bij de gemeentegrens. Edam-Volendam, Purmerend en Waterland zijn voor delen van hun grondgebied afhankelijk van dezelfde infrastructuur.

Woningbouw, economische ontwikkelingen en maatschappelijke investeringen in de ene gemeente kunnen daardoor gevolgen hebben voor de beschikbare ruimte voor projecten in een andere gemeente.

Regionale samenwerking is nodig om projectinformatie en verwachtingen over de toekomstige elektriciteitsvraag te delen en het moment en de volgorde van aanvragen af te stemmen. Ook moeten gemeenten gezamenlijk optrekken bij de ruimtelijke reservering van stations en kabeltracés, de gesprekken met Liander en TenneT en de afstemming van woningbouw- en investeringsprogramma's. Daarnaast kan regionaal worden samengewerkt aan flexibele en collectieve energieoplossingen.

De gemeente wil daarom de samenwerking met Purmerend, Waterland en Liander verder structureren. Daarbij moet duidelijk zijn wie de regie voert, welke informatie wordt gedeeld en op welk wijze het energiesysteem positief beïnvloed kan worden.

Samenwerking met ondernemers en maatschappelijke partners

Naast de samenwerking met netbeheerders en overheden is ook samenwerking met bedrijven en maatschappelijke organisaties noodzakelijk. Het college werkt aan een Green Deal met Rabobank en de Industrie- en Bedrijvengroep Edam-Volendam.

Deze samenwerking is gericht op beter inzicht in de toekomstige elektriciteitsvraag van ondernemers en ondersteuning bij verduurzaming en elektrificatie. Ook wordt onderzocht hoe vraag, opwekking en opslag beter op elkaar kunnen worden afgestemd en hoe flexibel en collectief energiegebruik kan bijdragen aan toekomstbestendige bedrijventerreinen. Daarmee wordt de samenwerking tussen overheid, netbeheerder en bedrijfsleven versterkt.

Daarnaast wordt gewerkt aan een strategisch energieonderzoek, waarin de gemeentelijke en regionale energiebehoefte, infrastructuur, ruimtelijke voorwaarden en ontwikkelmogelijkheden in samenhang worden onderzocht.

Vervolg

De komende periode worden de organisatie brede inventarisatie en het centrale gemeentelijke projectenregister verder uitgewerkt. Tegelijkertijd worden de beleidsregels voor Eerder Aanvragen uitgevoerd en vindt regionale afstemming plaats met Purmerend, Waterland, Liander en de provincie. Daarnaast werkt het college verder aan netbewust ontwikkelen, het strategische energieonderzoek, de samenwerking met ondernemers en maatschappelijke partners en voorstellen voor structurele bestuurlijke en organisatorische borging.

Over het spoedbesluit en de versnelde procedure rond de beleidsregels Eerder Aanvragen ontvangt u afzonderlijk bericht.

Daarnaast wordt uw raad op 3 september 2026, waarbij Liander aanwezig zal zijn, nader geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen en de bredere aanpak van netcongestie.

Tot slot

Netcongestie raakt de kern van onze ruimtelijke, maatschappelijke en economische ontwikkeling. Het vraagstuk kan niet uitsluitend worden opgelost door aanvragen eerder in te dienen of projecten op een wachtlijst te rangschikken.

Naast uitbreiding van het elektriciteitsnet zijn keuzes nodig over programmering, ruimtelijke reserveringen, fasering, energiegebruik en de onderlinge prioriteit van projecten. Dat vraagt om nauwe samenwerking tussen gemeente, netbeheerders, omliggende gemeenten, maatschappelijke organisaties, ontwikkelaars en ondernemers.

Met de hierboven beschreven aanpak wil het college voorkomen dat de elektriciteitsvoorziening pas aan het einde van een project als uitvoeringsprobleem naar voren komt. Beschikbaarheid en doelmatig gebruik van transportcapaciteit moeten vanaf het begin onderdeel zijn van ruimtelijke en bestuurlijke afwegingen.

Wij blijven uw raad over de voortgang en de bestuurlijke consequenties informeren.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders van Edam-Volendam,

de secretaris,
N.A. Hellingman-Kuiper

de burgemeester,
R.J. Beukers